

Załącznik nr 1

**IDENTYFIKACJA I OCENA ISTNIEJĄCYCH I POTENCJALNYCH ZAGROZEŃ WEWNĘTRZNYCH I
ZEWNĘTRZNYCH ORAZ WSKAZANIE SPOSOBÓW ELIMINACJI
LUB OGRANICZANIA TYCH ZAGROZEŃ I ICH SKUTKÓW**

I. Zagrożenia wewnętrzne istniejące¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Zamieranie sztucznych drzewostanów będących monokulturami świerka (<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst) niedostosowanymi do siedliska, a stanowiącymi w Parku około 83% powierzchni drzewostanów	1. Usuwanie drzew chorych i obumierających, jeżeli zagrażają one trwałości drzewostanów, z pozostawieniem niezbędnej liczby drzew ze względu na ochronę różnorodności biologicznej. 2. Zachowanie właściwego stanu zdrowotnego drzewostanów przez: 1) wyznaczanie i eliminowanie oraz korowanie drzew opanowanych przez grzyby, głównie z rodzaju opieńka (<i>Armillaria</i> spp.), i owady, głównie kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), zagrażające trwałości drzewostanów, 2) prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności monitoring zagrożenia drzewostanów przez: a) jesienne poszukiwania larw owadów z rodzaju zasnuja (<i>Cephalcia</i> spp.), b) wystawianie pułapek feromonowych na brudnicę mniszkę (<i>Lymantria monacha</i>), c) wykładanie pułapek klasycznych i feromonowych na kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>), z uwzględnieniem wymogów ochrony siedlisk i gatunków określonych w załącznikach do dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, zwanej dalej „dyrektywą siedliskową” oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, zwanej dalej „dyrektywą ptasią”
2	Niszczenie ekosystemów naskalnych	1. Ograniczanie penetracji ludzkiej. 2. Udostępnianie wybranych fragmentów Parku do wspinaczki
3	Antropogenna erozja gleb na stokach	1. Ograniczanie penetracji ludzkiej. 2. Zabudowa przeciwerozcyjna istniejących szlaków
4	Niekontrolowana penetracja ludzka całego obszaru Parku – piesza i przy użyciu pojazdów mechanicznych (motocykle, quady) powodująca niszczenie roślinności w pobliżu szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych, niszczenie runa leśnego i ekosystemów nieleśnych	1. Ukierunkowanie ruchu turystycznego przez budowę i konserwację infrastruktury turystycznej. 2. Konserwacja szlaków turystycznych (według potrzeb) – wymiana słupów i drogowskazów na węzłach komunikacyjnych. 3. Konserwacja szlaków rowerowych, ścieżek dydaktycznych oraz wykonanie kolejnych ścieżek. 4. Konserwacja wyposażenia miejsc odpoczynku, a także koszenie trawy w miejscach odpoczynku. 5. Ustawianie tablic informacyjnych z regulaminem Parku i piktogramów. 6. Konserwacja oznakowania granic Parku.

		<p>7. Kanalizacja ruchu turystycznego i ograniczanie nadmiernej liczby turystów w najbardziej eksploatowanych miejscach Parku przez pobieranie opłat za udostępnienie wybranych obszarów Parku.</p> <p>8. Zapobieganie penetracji ludzkiej poza szlakami turystycznymi poprzez odsłanianie form skalnych zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków.</p> <p>9. Kontrola właściwego sposobu zbioru jagód i grzybów</p> <p>10. Kontrola przestrzegania zasad korzystania z terenu Parku (Służby Parku, wolontariusze).</p> <p>11. Stosowanie naturalnych przeszkód uniemożliwiających nielegalne wjazdy pojazdami mechanicznymi</p>
5	<p>1. Niezgodność składu gatunkowego z siedliskiem.</p> <p>2. Niewłaściwa struktura przestrzenna i wiekowa drzewostanów</p>	<p>1. Regulowanie składu gatunkowego drzewostanów z uwzględnieniem fazy rozwojowej drzewostanu, typu siedliska oraz typu zbiorowiska roślinnego i możliwych wariantów składu gatunkowego, z uwzględnieniem wymogów ochrony siedlisk i gatunków określonych w załącznikach do dyrektywy ptasiej i dyrektywy siedliskowej.</p> <p>2. Prowadzenie zabiegów pielęgnacyjno-hodowlanych w drzewostanach objętych programem przebudowy i renaturalizacji polegających na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stosowaniu różnych rodzajów cięć dla potrzeb przebudowy składu gatunkowego drzewostanów, 2) odnawianiu drzewostanu rosnącego pod koronami drzew, w lukach, na gniazdach oraz w poprawkach i uzupełnieniach, 3) usuwaniu gałęzi z odnowień, 4) wykaszaniu roślinności zielnej w odnowieniach, 5) pracach szkółkarskich, 6) zbiorze nasion i szyszek
6	Uszkodzanie odnowień i młodników oraz łąk przez zwierzynę płową	<p>Zabezpieczanie drzewostanów przed nadmiernymi uszkodzeniami powodowanymi przez zwierzęta roślinożerne, przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) regulację liczebności populacji zwierząt roślinożernych do poziomu odpowiadającego pojemności wyżywieniowej siedliska, 2) zabezpieczanie młodego pokolenia drzew (grodzenie upraw siatką leśną, smarowanie drzew środkiem odstraszającym), 3) naprawy bieżące i remonty generalne istniejących ogrodzeń, 4) demontaż starych ogrodzeń
7	Zarastanie ekosystemów trawiastych na skutek sukcesji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Koszenie łąk i pastwisk z usuwaniem biomasy lub wypas zwierząt. 2. Usuwanie naturalnego odnowienia drzew i krzewów z ekosystemów trawiastych
8	Zanikanie starych odmian drzew owocowych oraz zamieranie populacji owadów zapylających	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wegetatywne rozmnażanie drzew i krzewów owocowych z egzemplarzy rosnących na obszarze Parku. 2. Pielęgnowanie sadów oraz drzew przydomowych. 3. Odtworzenie zbliżonego do naturalnego zespołu owadów zapylających poprzez reaktywowanie bartnictwa
9	Wypieranie przez inwazyjne gatunki roślin gatunków rodzimych	<p>1. Monitoring w zakresie występowania inwazyjnych gatunków roślin, takich jak:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) rdestowiec ostrokończysty (<i>Reynoutria japonica</i>), 2) rdestowiec sachaliński (<i>Reynoutria sachalinensis</i>),

		<p>3) rdestowiec pośredni (<i>Reynoutria x bohemica</i>), 3) barszcz Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>), 4) barszcz Mantegazziego (<i>Heracleum mantegazzianum</i>), 5) niecierpek gruczołowaty (<i>Impatiens glandulifera</i>).</p> <p>2. W przypadku stwierdzenia inwazyjnych gatunków roślin:</p> <p>1) koszenie, 2) wykopywanie, 3) wywiezienie poza obszar Parku, 4) zniszczenie</p>
10	<p>Zamieranie osobników lub kłopoty z naturalnym odbudowaniem populacji gatunków rzadkich i chronionych:</p> <p>1) sosny drzewokosej (<i>Pinus x rhaetica</i>), 2) goryczuszki czeskiej (<i>Gentianella bohemica</i>), 3) bagna zwyczajnego (<i>Ledum palustre</i>), 4) mieczyka dachówkowatego (<i>Gladiolus imbricatus</i>), 5) storczyca kulistej (<i>Trausteinera globosa</i>)</p>	<p>1. Zbiór nasion i owoców. 2. Rozmnażanie wegetatywne. 3. Hodowla sadzonek. 4. Wprowadzanie wyhodowanych sadzonek na wybrane stanowiska. 5. Monitoring</p>
11	Zanieczyszczenie powierzchni ziemi	Zbiórka, segregacja i wywóz odpadów
12	Degradacja infrastruktury drogowej przez czynniki abiotyczne i antropogeniczne, utrudniająca dojazd do powstałych zagrożeń, w szczególności pożarów, turystów, którzy ulegli wypadkowi	Utrzymanie przejezdności dróg będących w użytkowaniu wieczystym Parku przez naprawę zniszczonych odcinków
13	<p>1. Zmiana stosunków wodnych i szaty roślinnej oraz zubożenie siedlisk wilgotnych spowodowane odwodnieniem ekosystemów starymi rowami melioracyjnymi. 2. Zarastanie wysychających mokradeł młodym pokoleniem świerka (<i>Picea abies (L.) H.Karst</i>) pochodzącym z sukcesji naturalnej. 3. Nadmierny odpływ wody</p>	<p>1. Ochrona i odtwarzanie zagrożonych siedlisk hydrogenicznych w Parku poprzez ograniczenie nadmiernego odpływu wody. 2. Ograniczenie spływu po zboczach oraz usuwanie nalotów świerka (<i>Picea abies (L.) H.Karst</i>)</p>
14	Presja zabudowy prywatnych nieruchomości na obszarze Parku	Wykup gruntów

II. Zagrożenia wewnętrzne potencjalne¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Nadmierny ruch pojazdów na drodze do Błędných Skał, skutkujący napływem dużej liczby turystów	Ograniczanie ruchu pojazdów drogą do Błędných Skał poprzez zagospodarowanie edukacyjno-turystyczne obszaru Błędných Skał i Polany YMCA oraz obiektów powojaskowych w rejonie Błędných Skał

2	Koncentracja ruchu turystycznego na Szczelińcu Wielkim i Błędnym Skałach	Kanalizacja ruchu turystycznego w rejonie Szczelińca Wielkiego i Błędnym Skał przez budowę infrastruktury turystycznej
3	Zagrożenie życia i zdrowia turystów z powodu stojących martwych drzew i zbliżania się do urwisk i przepaści	1. Systematyczne usuwanie obumarłych drzew w pobliżu szlaków turystycznych. 2. Zabezpieczanie terenów w pobliżu urwisk i przepaści na szlakach turystycznych i punktach widokowych
4	Naturalne masowe ruchy skał, stanowiące zagrożenie dla ruchu turystycznego	1. Monitorowanie masowych ruchów skał – odczyty szczelinomierzy. 2. Wykonywanie działań zabezpieczających w rejonie szlaków turystycznych

III. Zagrożenia zewnętrzne istniejące¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Negatywny stosunek społeczności lokalnych wobec Parku	1. Podejmowanie działań służących ochronie przyrody w Parku i przynoszących korzyści społeczności lokalnej, w szczególności w zakresie obsługi ruchu turystycznego 2. Prowadzenie działań edukacyjnych skierowanych do społeczności lokalnych. 3. Organizacja kampanii i zajęć edukacyjnych promujących przyrodę Parku. 4. Monitorowanie postaw społeczności lokalnych w zakresie stosunku wobec Parku i zaangażowania w ochronę przyrody
2	Niezadawalający poziom świadomości ekologicznej turystów i społeczności lokalnych	1. Realizacja programów edukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży szkolnej. 2. Prowadzenie działalności edukacyjnej w oparciu o przestrzenny system edukacyjno-informacyjny, w szczególności dotyczącej potrzeb ochrony zasobów przyrody Parku. 3. Doskonalenie oferty edukacyjnej dla wszystkich grup odbiorców. 4. Publikacja materiałów na temat Parku, jego środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz problemów ochrony przyrody. 5. Współpraca ze społecznościami lokalnymi
3	Przerywanie powiązania przyrodniczego obszaru Parku z otoczeniem poprzez rozwój inwestycji w otulinie Parku	1. Zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych łączących Park z innymi obszarami chronionymi przez udział w tworzeniu dokumentów związanych z zagospodarowaniem przestrzennym okolicznych gmin. 2. Opiniowanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu
4	Zanieczyszczenie powietrza, gleby, wód oraz hałas występujące wzdłuż szlaków komunikacyjnych przecinających Park	1. Propagowanie rozwiązań mających na celu ograniczenie ruchu kołowego przez Park, wspieranie rozwoju transportu zbiorowego i alternatywnego w obszarze Parku (przedsięwzięcia prowadzone we współpracy z samorządami gmin, powiatu i województwa). 2. Ograniczenie ruchu samochodowego na drodze Polana YMCA – Błędne Skały poprzez dążenie do wprowadzenia transportu alternatywnego i zbiorowego. 3. Modernizacja odcinków dróg newralgicznych z punktu widzenia przeciwdziałania zagrożeniom na terenie Parku,

		w szczególności ze względów pożarowych imożliwości pomocy turystom poszkodowanym w wypadkach
5	Zanieczyszczenie powietrza, gleb, wód na skutek funkcjonowania w bezpośrednim sąsiedztwie Parku zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej oraz ośrodków wypoczynkowych	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propagowanie idei modernizacji systemów ogrzewania oraz urządzeń związanych z gospodarką wodno-ściekową. 2. Przeciwdziałanie przekształcaniu łąk na grunty orne, ograniczenie stosowania nawozów mineralnych i środków chemicznych ochrony roślin w pobliżu rzek i potoków. 3. Dążenie do wprowadzenia odpowiednich rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzennym w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. 4. Dążenie do likwidacji nielegalnych składowisk odpadów w sąsiedztwie Parku. 5. Edukacja ekologiczna społeczności lokalnych
6	Powstawanie chaotycznego i zunifikowanego krajobrazu kulturowego, na skutek wprowadzania dysharmonijnych form architektury (głównie w Karłowie i na przedpolu Parku)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Propagowanie regionalnych wzorów architektury sudeckiej. 2. Dążenie do wprowadzenia w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzennym dotyczących kształtowania nowej i przekształceń dawnej architektury oraz nadzór nad wdrażaniem tych ustaleń
7	Występowanie gatunków roślin inwazyjnych w bezpośrednim sąsiedztwie Parku	Współpraca z samorządami lokalnymi w celu eliminacji gatunków inwazyjnych
8	Naruszanie granic Parku	<ol style="list-style-type: none"> 1. Regulacja stanu granic. 2. Monitoring granic Parku

IV. Zagrożenia zewnętrzne potencjalne¹⁾

Lp.	Identyfikacja i ocena zagrożeń	Sposób eliminacji lub ograniczania zagrożeń i ich skutków
1	Zmniejszanie się wartości krajobrazu kulturowego na skutek wprowadzania obiektów budowlanych niezharmonizowanych z kulturowym i przyrodniczym otoczeniem	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dążenie do wprowadzenia odpowiednich rozwiązań w zagospodarowaniu przestrzennym otoczenia Parku dotyczących kształtowania nowej i przekształceń dawnej architektury oraz nadzór nad wdrażaniem tych ustaleń. 2. Prowadzenie działań edukacyjnych promujących miejscowe tradycje oraz kształtujących potrzeby estetyczne dotyczące krajobrazu
2	Zanikanie lokalnych tradycji	Prowadzenie działań edukacyjnych promujących tradycyjne budownictwo, sadownictwo, bartnictwo, pasterstwo oraz lokalne zwyczaje

¹⁾ Zagrożenia uszeregowano od najistotniejszego.

OPIS SPOSOBÓW OCHRONY CZYNNEJ EKOSYSTEMÓW, Z PODANIEM RODZAJU, ROZMIARU I
LOKALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ

I. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony ścisłej

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	1. Budowa, remonty i utrzymanie szlaków i urządzeń turystycznych: 1) naprawa i bieżąca konserwacja infrastruktury turystycznej w szczególności oznakowań, drogowskazów na węzłach komunikacyjnych, remont lub wymiana tablic edukacyjnych i informacyjnych przy szlakach oraz miejscach odpoczynku, remont lub wymiana szlakowskazów, 2) konserwacje i remonty oznakowania oraz wyposażenia szlaków turystycznych, 3) usuwanie napisów (skutki wandalizmu) z obiektów infrastruktury turystycznej i skał, 4) naprawa i bieżąca konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych piaskowcem, 5) odnowienie oznakowania szlaków rowerowych, 6) odnowienie oznakowania szlaków pieszych.	Razem do 60 sztuk	Szlaki turystyczne i obiekty zlokalizowane przy szlakach turystycznych na obszarze Parku
		Do 109 km	
		Według potrzeb	
	2. Przygotowanie szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych do sezonu turystycznego, przez: 1) udroźnianie szlaków przez usuwanie drzew tarasujących szlaki i ścieżki edukacyjne, 2) usuwanie martwych drzew zagrażających turystom poruszającym się po szlakach i ścieżkach edukacyjnych, 3) oznaczenie szlaków narciarskich.	Do 53 km	Szlaki rowerowe i piesze na obszarze Parku
		Do 50 km	
	3. Bieżące naprawy i konserwacje kładki edukacyjnej „Niknąca Łąka”.	Według potrzeb	Szlaki turystyczne, narciarskie i ścieżki edukacyjne zlokalizowane na obszarze Parku
Do 109 km, według potrzeb			
4. Bieżące naprawy i konserwacje stanowisk „Ścieżki Skalnej Rzeźby”	35 km	Oddział 57b, przebieg po żółtym szlaku turystycznym	
	Według potrzeb		
2	Usuwanie odpadów z obszaru Parku	Łącznie 14 stanowisk	Szlaki turystyczne i miejsca odpoczynku
		Według potrzeb	

			zlokalizowane przy szlakach turystycznych na obszarze Parku
3	Oznakowanie granic obszarów objętych ochroną ścisłą	Do 10 km	Obszar Parku w miejscach występowania
4	<p>1. Monitoring w zakresie występowania inwazyjnych gatunków roślin, takich jak:</p> <p>1) rdestowiec ostrokończysty (<i>Reynoutria japonica</i>),</p> <p>2) rdestowiec sachaliński (<i>Reynoutria sachalinensis</i>),</p> <p>3) rdestowiec pośredni (<i>Reynoutria x bohemica</i>),</p> <p>4) barszcz Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>),</p> <p>5) barszcz Mantegazziego (<i>Heracleum mantegazzianum</i>),</p> <p>6) niecierpek gruczołowaty (<i>Impatiens glandulifera</i>).</p> <p>2. W przypadku stwierdzenia inwazyjnych gatunków roślin:</p> <p>1) koszenie,</p> <p>2) wykopywanie,</p> <p>3) wywiezienie poza granice Parku,</p> <p>4) zniszczenie</p>	Według potrzeb	Obszar Parku w miejscach występowania

II. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony czynnej

A. W ekosystemach leśnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Regulowanie składu gatunkowego drzewostanów z uwzględnieniem fazy rozwojowej drzewostanu, typu siedliska oraz typu zbiorowiska roślinnego i możliwych wariantów składu gatunkowego (czyszczenia wczesne, późne)	Do 33 ha	Oddziały – 16j, 22i, 28a, 43y, 69d, 72c, 75k, 83t,m,x,cx,fx, 100b, 102a, 108h, 114b, 124h, 130n
2	<p>Prowadzenie zabiegów pielęgnacyjno-hodowlanych w drzewostanach objętych programem przebudowy i renaturalizacji, po uwzględnieniu odnowień naturalnych, polegających na:</p> <p>1) stosowaniu różnych rodzajów cięć dla potrzeb przebudowy składu gatunkowego drzewostanów,</p> <p>2) przygotowaniu powierzchni do odnawiania drzewostanu, odnawianie drzewostanu poprzez sadzenie drzew pod osłoną, w lukach, na gniazdach oraz w ramach poprawek i uzupełnień</p>	Do 71 ha	Oddziały – 1d, 30i,o, 50g, 72b, 74a, 107a,c, 108g, 122o,p
		Do 30 ha	Obwody ochronne – Szczeliniec, Czerwona Woda, Bukowina

	<p>oraz poprzez siew, 3) ochronie odnowień poprzez składanie gałęzi, 4) wykaszaniu roślinności zielnej w odnowieniach, 5) pracach szkółkarskich,</p> <p>6) zbiorze nasion buku (<i>Fagus sylvatica</i> L.), lipy drobnolistnej (<i>Tilia cordata</i> Mill.), wiązu górskiego (<i>Ulmus glabra</i> Huds.), jarzęba pospolitego (<i>Sorbus aucuparia</i> L.), klonu jaworu (<i>Acer pseudoplatanus</i> L.), szyszek jodły (<i>Abies alba</i> Mill.) oraz nasion drzew i krzewów biocenotycznych (głóg (<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.), tarnina (<i>Prunus spinosa</i> L.), itp.)</p>	<p>Według potrzeb</p> <p>Do 40 ha</p> <p>1,38 ha</p> <p>Do 1000 kg</p>	<p>Oddziały – 10h, 15b, 25l, 43o, 51h, 80h, 143g, 144b</p> <p>Obszar Parku</p>
3	<p>Opóźnienie rozpadu monokultur świerkowych (<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst) przez cięcia sanitarne - usuwanie powalonych, złamanych oraz zasiedlonych przez owady drzew z pozostawieniem części drzew niezagrażających zdrowotności drzewostanów (według potrzeb i stopnia zagrożenia przez owady)</p>	<p>Do 3000 ha</p>	<p>Obwody ochronne – Szczeliniec, Czerwona Woda, Bukowina</p>
4	<p>Zachowanie właściwego stanu zdrowotnego drzewostanów, przez:</p> <p>1) korowanie części drzew, pozostawionych w ekosystemach do rozpadu, a zasiedlonych przez owady w drzewostanach zagrożonych masowym występowaniem kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>) i gatunków towarzyszących (według potrzeb i stopnia rozwoju owadów),</p> <p>2) prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów – jesienne poszukiwania larw owadów z rodzaju zasnuja (<i>Cephalcia</i> spp.),</p> <p>3) prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów przez wystawianie pułapek feromonowych na brudnicę mniszkę (<i>Lymantria monacha</i>),</p> <p>4) prowadzenie czynności w zakresie ochrony lasu, w szczególności wykonywanie monitoringu zagrożenia drzewostanów – wykładanie pułapek klasycznych, feromonowych na kornika drukarza (<i>Ips typographus</i>)</p>	<p>Do 3000 ha</p> <p>58 prób</p> <p>Do 30 sztuk</p> <p>Według potrzeb</p>	

5	<p>Zabezpieczanie drzewostanów przed nadmiernym uszkodzeniami powodowanymi przez zwierzęta roślinożerne przez:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) regulację liczebności populacji zwierząt roślinożernych w celu ograniczenia szkód powstałych w wyniku zgryzania jodły (<i>Abies alba</i> Mill.) i buka (<i>Fagus sylvatica</i> L.) w odnowieniach sztucznych wprowadzanych jako przebudowa drzewostanów, 2) zabezpieczanie młodego pokolenia drzew – grodzenie upraw siatką leśną, 3) zabezpieczanie młodego pokolenia drzew – smarowanie drzew środkiem odstraszającym, 4) naprawy bieżące i remonty generalne istniejących ogrodzeń, 5) demontaż starych ogrodzeń 	<p>Jeleń (<i>Cervus elaphus</i>) – do 50 sztuk</p> <p>Do 4500 m</p> <p>Do 150 ha</p> <p>Według potrzeb</p> <p>Do 5500 m</p>	<p>Obwody ochronne – Szczeliniec, Czerwona Woda, Bukowina</p>
6	<ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring występowania inwazyjnych gatunków roślin, takich jak: <ol style="list-style-type: none"> 1) rdestowiec ostrokończysty (<i>Reynoutria japonica</i>), 2) rdestowiec sachaliński (<i>Reynoutria sachalinensis</i>), 3) rdestowiec pośredni (<i>Reynoutria x bohemica</i>), 4) barszcz Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>), 5) barszcz Mantegazziego (<i>Heracleum mantegazzianum</i>), 6) niecierpek gruczołowaty (<i>Impatiens glandulifera</i>). 2. W przypadku stwierdzenia inwazyjnych gatunków roślin: <ol style="list-style-type: none"> 1) koszenie, 2) wykopywanie, 3) wywiezienie poza obszar Parku, 4) zniszczenie 	<p>Według potrzeb</p>	<p>Obszar Parku w miejscach występowania</p>
7	<p>Restytucja populacji owadów zapylających</p>	<p>Według potrzeb</p>	<p>Oddziały – 18, 22, 99, 137</p>
8	<p>Waloryzacja i zachowanie starych odmian drzew owocowych przez pielęgnowanie starych sadów i przydomowych drzew</p>	<p>Według potrzeb</p>	<p>Oddziały – 18, 21, 22, 24, 26, 83, 99</p>
9	<p>Pielęgnacja drzew owocowych wprowadzanych jako wzbogacenie bazy żerowej dla zwierząt</p>	<p>Według potrzeb</p>	<p>Obwody ochronne – Szczeliniec, Czerwona Woda, Bukowina</p>

B. W ekosystemach wodnych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Konserwacja urządzeń hydrotechnicznych i przeciwpożarowych: 1) wykaszanie roślinności na powierzchni grobli, 2) naprawa tablic informacyjnych i urządzeń	0,024 ha Według potrzeb	Oddziały - 191, r, 78c
2	1. Ochrona i odtwarzanie zagrożonych siedlisk hydrogenicznych w Parku. 2. Ograniczenie nadmiernego odpływu wody przez zatykanie rumoszem drzewnym starych rowów melioracyjnych, spowolnienie spływu po zboczach. 3. Usuwanie młodego pokolenia świerka (<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst) pochodzącego z sukcesji naturalnej ocieniających mokradła. 4. Wykaszanie. 5. Naprawa tablic informacyjnych	Według potrzeb	Torfowiska i zabagnienia na obszarze całego Parku

C. Inne, według specyfiki Parku

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	1. Budowa, remonty i utrzymanie szlaków i urządzeń turystycznych: 1) naprawa i bieżąca konserwacja infrastruktury turystycznej, w tym oznakowań, drogowskazów na węzłach komunikacyjnych, 2) budowa wiat turystycznych, 3) remont lub wymiana tablic edukacyjnych i informacyjnych przy szlakach oraz miejscach odpoczynku, 4) remont lub wymiana znaków na szlakach, 5) konserwacje i remonty oznakowania oraz wyposażenia szlaków turystycznych, 6) remont i wymiana ogrodzeń przy parkingach i miejscach wypoczynku, 7) budowa kładek i pomostów na szlakach turystycznych. 2. Usuwanie napisów (skutki wandalizmu) z obiektów infrastruktury turystycznej i skał. 3. Naprawa i bieżąca konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych (piaskowiec radkowski).	60 sztuk 4 sztuki Według potrzeb Łącznie do 223 sztuk Do 109 km Według potrzeb Według potrzeb Według potrzeb Do 7 km	Szlaki turystyczne i obiekty zlokalizowane przy szlakach turystycznych, miejscach wypoczynku i parkingach na obszarze Parku

	4. Przygotowanie szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych do sezonu turystycznego (udroźnianie szlaków i ścieżek edukacyjnych przez usuwanie drzew tarasujących szlaki).	Według potrzeb	Szlaki turystyczne, narciarskie i ścieżki edukacyjne zlokalizowane na obszarze Parku
	5. Usuwanie martwych drzew zagrażających turystom poruszającym się po szlakach turystycznych i ścieżkach edukacyjnych.	Według potrzeb	
	6. Remonty wyposażenia tras turystycznych na Szczelińcu Wielkim i w Błędnym Skałach: 1) wymiana balustrad przy schodach na Szczelińcu, 2) wymiana kładek, 3) remont nawierzchni szlaku, 4) remont drobnej infrastruktury turystycznej.	Według potrzeb	Oddziały – 116, 121, 41
	8. Remont szlaku turystycznego i wyposażenie go w infrastrukturę turystyczną.	900 m	Szlak zielony – Bukowina – Błędne Skały
	9. Bieżące naprawy nawierzchni szlaków rowerowych na terenie Parku.	Według potrzeb – do 5 km	Szlaki rowerowe na obszarze Parku
	10. Odnowienie oznakowania szlaków rowerowych.	Do 10 km	
	11. Bieżące naprawy i konserwacje ścieżki edukacyjnej „Ochrona Ekosystemów w Parku Narodowym Gór Stołowych”.	Łącznie 12 stanowisk	Oddziały – 115, 116, 117, 118, 120, 121
	12. Bieżące naprawy i konserwacja stanowisk „Ścieżki Skalnej Rzeźby”.	Łącznie 14 stanowisk	Oddziały – 2, 4, 19, 42, 41, przebieg po żółtym szlaku turystycznym
	13. Bieżące naprawy i konserwacje stanowiska edukacyjnego „Radkowskie Baszty”.	Według potrzeb	Pododdział 29a
	14. Bieżące naprawy i konserwacje stanowisk edukacyjnych „Wisząca Skała, Podmorskie Kanały, Białe Ściany”.		Oddziały – 106d, 97f
15. Bieżące naprawy i konserwacje kładki edukacyjnej „Niknąca Łąka”		Oddział 57a, przebieg po żółtym szlaku turystycznym	
2	Ograniczanie niekontrolowanej penetracji ludzkiej obszaru Parku, przez: 1) przygotowanie, oznakowanie i utrzymanie zimowych szlaków narciarstwa biegowego, 2) odsłanianie form skalnych oraz punktów widokowych – podkrzesywanie i przycinanie gałęzi drzew na „Skalnych Grzybach”, „Szczelińcu Wielkim” i „Błędnym Skałach”	Do 35 km	Zimowe szlaki narciarstwa biegowego na obszarze Parku
		Według potrzeb	Oddziały – 46, 47, 41, 116

3	Usuwanie odpadów z obszaru Parku	Według potrzeb	Szlaki turystyczne i miejsca odpoczynku zlokalizowane przy szlakach turystycznych na obszarze Parku
4	Oznakowanie granic Parku: 1) ustawienie tablic przy wejściach do Parku, 2) koszenie trawy przy tablicach	30 sztuk 218 m ²	Obwody ochronne - Szczeliniec, Bukowina, Czerwona Woda
5	Utrzymanie dróg we właściwym stanie technicznym	Do 50 km	Obszar Parku

III. Sposoby ochrony czynnej ekosystemów na obszarach ochrony krajobrazowej

A. W nieleśnych ekosystemach lądowych

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	Przeciwdziałanie procesom sukcesyjnym w ekosystemach trawiastych przez: 1) koszenie łąk, muraw i pastwisk z usuwaniem biomasy lub ekstensywny wypas zwierząt, 2) usuwanie naturalnego odnowienia drzew i krzewów – ochrona siedlisk górskich i niżowych muraw bliźniczkowych (<i>Nardion</i> – płaty bogate florystycznie), niżowych i górskich świeżych łąk użytkowanych ekstensywnie (<i>Arrhenaterion elatioris</i>), górskich łąk konietlicowych użytkowanych ekstensywnie (<i>Polygono-Trisetion</i>)	Do 345 ha	Oddziały – 1a,b, 5a,b,d,f, 6j, 7x,z, 8b,c,d,f,g,m, 9a, 17c,d, i, k, m, n, o, s, y, z, bx, cx, fx, 18i,n, 19d, 20l,m,n,o,p,s,t,w,x,y,ax, dx,bx,hx,kx,lx, 21a,m,p, 26a, 43n,w, 44b,d,g,h,i,l,o, 49d, 51g, 52i, 61g,i,k, 62m, 67j,o, 70a, 72h,i,m, 78h,i,k,l,o, 79i, 80g, 81a, 100bx,cx, 107d,i,j,m,o,p,r,s, 108c,i, 109f, 112l, 113f,g,p, 121p,s,t, 128w,x,y,ax, 130o,p,r, 131a,b,c, 132i,j, 137d,f, 138b, 139g,j, 141bx,cx,gx,hx, 143d, 146j,r, 151w
2	Waloryzacja i zachowanie starych odmian drzew owocowych – pielęgnowanie starych sadów oraz przydomowych drzew	Według potrzeb	Oddziały – 18, 19, 21, 83, 137, 152
3	Restytucja populacji owadów zapylających	Według potrzeb	Oddziały – 137, 152
4	1. Monitoring w zakresie występowania inwazyjnych gatunków roślin, takich jak: 1) rdestowiec ostrokończysty (<i>Reynoutria japonica</i>), 2) rdestowiec sachaliński (<i>Reynoutria sachalinensis</i>), 3) rdestowiec pośredni (<i>Reynoutria x bohemica</i>), 4) barszcz Sosnowskiego (<i>Heracleum sosnowskyi</i>),	Według potrzeb	Obszar Parku w miejscach występowania

	5) barszcz Mantegazziego (<i>Heracleum mantegazzianum</i>), 6) niecierpek gruczołowaty (<i>Impatiens glandulifera</i>). 2. W przypadku stwierdzenia inwazyjnych gatunków roślin: 1) koszenie, 2) wykopywanie, 3) wywiezienie poza obszar Parku, 4) zniszczenie		
5	Pielęgnacja drzew owocowych wprowadzanych jako wzbogacenie bazy żerowej dla zwierząt	Według potrzeb	Obwody ochronne – Szczeliniec, Czerwona Woda, Bukowina

B. Inne, według specyfiki Parku

Lp.	Rodzaj zadań ochronnych	Rozmiar	Lokalizacja ¹⁾
1	1. Budowa, remonty i utrzymanie szlaków oraz urządzeń turystycznych: 1) naprawa i bieżąca konserwacja infrastruktury turystycznej w tym oznakowań, drogowskazów na węzłach komunikacyjnych, 2) wymiana tablic edukacyjnych i informacyjnych przy szlakach i miejscach odpoczynku, 3) konserwacje i remonty oznakowania oraz wyposażenia szlaków turystycznych, 4) konserwacja wyposażenia miejsc odpoczynku oraz koszenie trawy w miejscach odpoczynku, 5) budowa kładek i pomostów na szlakach turystycznych, 6) usuwanie napisów (skutki wandalizmu) z obiektów infrastruktury turystycznej i skał, 7) naprawa i bieżąca konserwacja nawierzchni szlaków turystycznych (piaskowiec radkowski) 2. Przygotowanie szlaków turystycznych i ścieżek edukacyjnych do sezonu turystycznego, poprzez: 1) usuwanie tarasujących je drzew, 2) usuwanie martwych drzew zagrażających turystom. 3. Odnowienie oznakowania szlaków rowerowych. 4. Koszenie trawy na parkingach i miejscach odpoczynku (Kształtna Łąka, YMCA, Wodospady Pośny, Batorówek, Droga nad Urwiskiem, pod Szczelińcem).	Według potrzeb Łącznie do 10 sztuk Do 109 km Według potrzeb Według potrzeb Według potrzeb Do 7 km	Szlaki turystyczne i obiekty zlokalizowane przy szlakach turystycznych, miejscach wypoczynku i parkingach, na obszarze Parku
		Do 37 km, według potrzeb	Szlaki turystyczne zlokalizowane na obszarze Parku
		Do 109 km, według potrzeb	Szlaki rowerowe na obszarze Parku
		Około 2 ha	Oddziały – 50f, 133f, g, 35f, 62, 31c, 42g

	5. Bieżące naprawy i konserwacje stanowiska edukacyjnego „Łąki Pasterskie”.	Według potrzeb	Oddział 44 d
	6. Bieżące naprawy i konserwacje stanowiska edukacyjnego „Czerwona Skala”.		Oddział 148 c
	7. Bieżące naprawy i konserwacja stanowisk „Ścieżki Skalnej Rzeźby”	Łącznie 14 stanowisk	Oddziały – 17, 17A, 20A, 157A, 41A – przebieg po żółtym szlaku turystycznym
	8. Bieżąca naprawa wyposażenia ścieżki edukacyjnej „Płazy”. 9. Wykaszanie roślinności na grobli	7 stanowisk oraz ławki, mostki i wiata 0,10 ha	Oddział 151 t, y, w, z, x, ax, bx, cx
2	Ograniczanie nadmiernej penetracji ludzkiej obszaru Parku – przygotowanie, oznakowanie i utrzymanie zimowych szlaków narciarstwa biegowego	Do 35km	Zimowe szlaki narciarstwa biegowego na obszarze Parku
3	Usuwanie odpadów z obszaru Parku	Według potrzeb	Szlaki turystyczne i miejsca odpoczynku przy szlakach

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz obwody ochronne podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15 000 według stanu na 1.01.2010 r. Podział na pododdziały oznaczone literą oraz obszary objęte ochroną częściową przyjęto zgodnie z mapą obszarów ochronnych Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15 000, według stanu na 1.01.2010 r. Mapy znajdują się w siedzibie Parku Narodowego Gór Stołowych w miejscowości Kudowa-Zdrój.

OPIS SPOSOBÓW CZYNNEJ OCHRONY GATUNKÓW ROŚLIN I ZWIERZĄT

I. Sposoby ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt na obszarach ochrony ścisłej

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunku	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Skalnica zwodnicza (<i>Saxifraga rosacea</i>)	Ocena stanu populacji w rejonie Rogowej Kopy, na powierzchni 0,5 ha (jedynie stanowisko w kraju)	Coroczny monitoring liczebności i struktury populacji
2	Sosna drzewokosa (<i>Pinus x rhaetica</i>)	1. Ocena stanu populacji. 2. Działania zmierzające do zachowania zasobów genowych populacji z Gór Stołowych	1. Monitoring. 2. Zbiór zrazów do szczepień z około 20 osobników. 3. Zbiór igieł do badań genetycznych (po 4 sztuki z osobnika)
3	Bagno zwyczajne (<i>Ledum palustre</i>)	Ocena stanu populacji	Monitoring liczebności i struktury populacji

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunków	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	1. Sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>). 2. Puchacz (<i>Bubo bubo</i>). 3. Sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>). 4. Włochatka (<i>Aegolius funereus</i>). 5. Bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>). 6. Żuraw (<i>Grus grus</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania i rozrodu	1. Monitoring miejsc występowania, liczebności i parametrów rozrodczych poszczególnych gatunków – stałe obserwacje i zastosowanie specjalistycznego sprzętu elektronicznego. 2. Ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu lub w ich bezpośrednie sąsiedztwo. 3. Wzmocniony dozór terenu w celu ograniczenia płoszenia zwierząt. 4. Obrączkowanie
2	Gatunki owadożernych ssaków i gryzoni	Prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania drobnych ssaków owadożernych i gryzoni w celu aktualizacji listy gatunków zwierząt występujących w Parku	1. Inwentaryzacja składu gatunkowego – prowadzenie odłowów w stożki i pułapki żywołowne. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. W przypadku karczowników – pobranie włosów do analiz genetycznych
3	Popielicowate (<i>Gliridae</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania i rozrodu	1. Monitoring miejsc występowania. 2. Inwentaryzacja poprzez prowadzenie odłowów. 3. Pobranie włosów do analiz genetycznych

4	Nietoperze (<i>Chiroptera</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania – zarówno schronień zimowych i letnich (w tym miejsc rozrodu)	1. Monitoring miejsc występowania i liczebności poszczególnych gatunków. 2. Ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie
---	----------------------------------	---	--

II. Sposoby ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt na obszarach ochrony czynnej

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunków	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Bagno zwyczajne (<i>Ledum palustre</i>)	1. Monitoring populacji. 2. Działania zmierzające do powiększenia liczebności populacji i stanowisk	Zbiór (w ilości do 10 torebek nasiennych z jednego osobnika) i wysiew nasion z 2 osobników
2	Sosna drzewokosa (<i>Pinus x rhaetica</i>)	1. Działanie zmierzające do powiększenia liczebności populacji i stanowisk. 2. Inwentaryzacja sosny (<i>Pinus x rhaetica</i>) w Obwodzie Ochronnym Bukowina. 3. Zachowanie zasobów genowych populacji z Gór Stołowych	1. Hodowla sadzonek. 2. Zbiór igieł do badań genetycznych (po 4 sztuki z osobnika). 3. Bieżące utrzymanie plantacji sosny drzewokosej (<i>Pinus x rhaetica</i>) poprzez: 1) pielęgnację terenu plantacji – usuwanie roślin zielnych i naturalnego odnowienia drzew zagłuszających jej szczepy, 2) bieżące naprawy ogrodzenia plantacji, 3) ochronę jej szczepów przed śniegiem
3	1. Zanościca zielona (<i>Asplenium viride</i>). 2. Zanościca północna (<i>Asplenium septentrionalne</i>). 3. Podrzeń żebrowiec (<i>Blechnum spicant</i>). 4. Paprotnik kolczysty (<i>Polystichum aculeatum</i>). 5. Dzwonek szerokolistny (<i>Campanula latifolia</i>). 6. Gruszycznik jednokwiatowy (<i>Moneses uniflora</i>). 7. Gnieźnik leśny (<i>Neotia nidus-avis</i>). 8. Przyłuszczka pospolita (<i>Hepatica nobilis</i>). 9. Śnieżycza wiosenna (<i>Leucojum vernum</i>). 10. Lilia złotogłów (<i>Lilium martagon</i>). 11. Bażyna czarna (<i>Empetrum nigrum</i>)	Uaktualnienie miejsc występowania, w celu objęcia stanowisk szczególną ochroną	1. Monitoring miejsc występowania i liczebności stanowisk. 2. Wzmocniony dozór terenu w celu zabezpieczenia istniejących populacji

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunków	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	1. Puchacz (<i>Bubo Bubo</i>). 2. Sóweczka (<i>Glaucidium passerinum</i>). 3. Włochatka (<i>Aegolius funereus</i>). 4. Bocian czarny (<i>Ciconia nigra</i>). 5. Sokół wędrowny (<i>Falco peregrinus</i>). 6. Żuraw (<i>Grus grus</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania i rozrodu	1. Monitoring miejsc występowania, liczebności i parametrów rozrodczych poszczególnych gatunków – stałe obserwacje i zastosowanie specjalistycznego sprzętu elektronicznego. 2. Wyznaczanie stref ochronnych wokół stanowisk gatunków lęgowych, ich okresowa kontrola. 3. Ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu lub ich bezpośredniego sąsiedztwa. 4. Wzmoczony dozór terenu w celu ograniczenia płoszenia zwierząt. 5. Obrączkowanie. 6. Czyszczenie budek lęgowych i demontaż starych. 7. Czyszczenie gniazd bociana czarnego i rozwieszanie platform na nowe gniazda
2	Gatunki ptaków pozostające na zimę	Dokarmianie ptaków w okresie ostrej zimy	Wyłożenie karmy dla ptaków przy osadach Parku
3	Gatunki owadożernych ssaków i gryzoni	Prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania drobnych ssaków owadożernych i gryzoni w celu aktualizacja listy gatunków zwierząt występujących w Parku	1. Inwentaryzacja składu gatunkowego poprzez prowadzenie odłowów w stożki i pułapki żywołowne. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. W przypadku karczowników – pobranie włosów do analiz genetycznych
4	Popielicowate (<i>Gliridae</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania i rozrodu	1. Monitoring miejsc występowania, kontrole i czyszczenie budek, demontaż starych budek. 2. Inwentaryzacja poprzez prowadzenie odłowów. 3. Pobranie włosów do analiz genetycznych
5	Nietoperze (<i>Chiroptera</i>)	Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania, zarówno schronień zimowych i letnich (w tym miejsc rozrodu)	1. Monitoring miejsc występowania i liczebności poszczególnych gatunków. 2. Ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu lub w ich bezpośrednie sąsiedztwo. 3. Wieszanie sztucznych schronień, ich kontrole i czyszczenie, demontaż starych

6	Sowy (<i>Strigiformes</i>) popielicowate (<i>Gliridae</i>), dzięcioły (<i>Picinae</i>), nietoperze (<i>Chiroptera</i>)	Ochrona biotopów oraz miejsc stałego występowania i rozrodu zwierząt wykorzystujących dziuple	Pozostawianie w drzewostanach i zadrzewieniach drzew z dziuplami oraz drzew obumierających i martwych
---	--	---	---

III. Sposoby ochrony czynnej gatunków roślin i zwierząt na obszarach ochrony krajobrazowej

A. Ochrona czynna gatunków roślin

Lp.	Nazwa gatunków	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Goryczuszka czeska (<i>Gentianella bohemica</i>)	1. Monitoring populacji. 2. Działania zmierzające do powiększenia liczebności	W okresie dojrzewania nasion ręczne wrzucanie niewielkich fragmentów gleby populacji w pobliżu osobników gatunku, w celu zwiększenia możliwości rozprzestrzeniania
2	Mieczyk dachówkowaty (<i>Gladiolus imbricatus</i>)	1. Monitoring populacji. 2. Wzmacnianie trwałości populacji naturalnych oraz ochrona <i>ex situ</i>	1. Zbiór nasion. 2. Hodowla sadzonek do zasilenia populacji macierzystych. 3. Monitoring
3	Storczyca kulista (<i>Trausteinera globosa</i>)	1. Monitoring populacji. 2. Wzmacnianie trwałości populacji naturalnych oraz ochrona <i>ex situ</i>	1. Zbiór nasion. 2. Hodowla sadzonek do zasilenia populacji macierzystych. 3. Monitoring
4	1. Zerwa kulista (<i>Phyteuma orbiculare</i>). 2. Pełnik europejski (<i>Trollius europaeus</i>). 3. Orlik pospolity (<i>Aquilegia vulgaris</i>). 4. Koniczyna kasztanowata (<i>Trifolium spadiceum</i>). 5. Śnieżyca wiosenna (<i>Leucojum vernalis</i>). 6. Lilia bulwkowata (<i>Lilium bulbiferum</i>). 7. Podkolan biały (<i>Platanthera bifolia</i>). 8. Podkolan zielonawy (<i>Platanthera chlorantha</i>). 9. Storczyk męski (<i>Orchis mascula</i>). 10. Nasięźrzał pospolity (<i>Ophioglossum vulgatum</i>)	Uaktualnienie miejsc występowania, w celu objęcia stanowisk szczególną ochroną	1. Monitoring miejsc występowania i liczebności stanowisk. 2. Wzmocniony dozór obszaru Parku w celu zabezpieczenia istniejących populacji

B. Ochrona czynna gatunków zwierząt

Lp.	Nazwa gatunków	Rodzaj zadań ochronnych	Opis sposobów ochrony
1	Zwierzęta owadożerne i gryzonie	Prowadzenie rozpoznania w zakresie występowania drobnych ssaków owadożernych i gryzoni w celu aktualizacja listy gatunków zwierząt występujących w Parku	1. Inwentaryzacja składu gatunkowego poprzez prowadzenie odłowów w stożki i pułapki żywołowne. 2. Dokumentacja fotograficzna. 3. W przypadku karczowników – pobranie włosów do analiz genetycznych
2	Derkacz (<i>Crex crex</i>)	1. Rozpoznanie w terenie celem objęcia ochroną miejsc ich występowania i rozrodu. 2. Utrzymanie terenów otwartych	1. Monitoring miejsc występowania i liczebności poszczególnych gatunków. 2. Ograniczanie dostępu do miejsc rozrodu lub ich bezpośredniego sąsiedztwa. 3. Wykaszenie trawiastych terenów nieleśnych, usuwanie młodego pokolenia drzew i krzewów pochodzących z sukcesji naturalnej
3	1. Myszołów (<i>Buteo buteo</i>). 2. Trzmielojad (<i>Pernis apivorus</i>). 3. Jastrząb (<i>Accipiter gentilis</i>). 4. Pustułka (<i>Falco tinnunculus</i>)	Przeciwdziałanie procesom sukcesyjnym w ekosystemach trawiastych stanowiących rzeczywiste lub potencjalne arealty łowieckie ptaków szponiastych	Koszenie łąk, muraw i pastwisk z usuwaniem biomasy lub ekstensywny wypas zwierząt, usuwanie naturalnego odnowienia drzew i krzewów
4	Gatunki bezkręgowców chronionych (<i>Lepidoptera</i>)	Przeciwdziałanie procesom sukcesyjnym w ekosystemach trawiastych stanowiących rzeczywiste lub potencjalne siedliska rzadkich gatunków zwierząt	Koszenia zapobiegające zarastaniu stanowisk bytowania motyli, w szczególności modraszków <i>Phengaris teleius</i> oraz <i>Phengaris nausithous</i>

WSKAZANIE OBSZARÓW OBJĘTYCH OCHRONĄ ŚCISŁĄ, CZYNNĄ I KRAJOBRAZOWĄ

Lp.	Rodzaj ochrony	Lokalizacja ^{d)}	Powierzchnia ogółem w ha
1	Ochrona ścisła	1i, j, m, 2a-h, j, l, m, 7i-o, r, 15a, d, f, 16a-c, f-i, k, l, 17a, b, j, l, p, t, 18g, 19b, 20fx, gx, ix, 23a-c, m-o, z, ax, cx, 25f-j, 26g-i, 27a-d, 28d, 33b-f, h, 34a-h, j, 35a-d, g-w, 37a-k, 38d, f, 42h, 44n, p, r-t, 45d, 46c, 47d, f, 57b, c, 76a-n, 83a-d, g, bx, 88c, g-k, m-o, 103a-c, g, h, 111a, b, 112a, 132d-h, k, m, n, 133j, 134d, g, i-n, 135a-l, 136b, 137a-c, g, 138d, g, 139a, b, f, k, l, 140a-c	771,00
2	Ochrona czynna	1c-h,k,l, 2i,k, 3a-h, 4a-p, 5c, 6a-i,k,l 7a-k,p,s-w,y 8a,h-l,n, 9b-i, 10a-i, 11a-j, 12a-o, 13a-p, 14b-h, 15b,c, 16j,m, 17f,g,h,r,w,x,ax,dx,gx, hx 18a-f,h,j,k-m, 19a,c,f-r, 20a-c,f,j,k,r,cx,jx 21b-l,n,o, 22a-g,i-k, 23d-i,l,p-t,x,y 24a-c, 25b-d,k,l, 26b-f, 28a-c,f, 29a-j, 30a-f,h,i-m,o 31a,b,d-h, 32a-f,h-l, 34i, 36a-f, 37l-n, 38a-c,g, 39a-i, 40a-d,g-i, 41a-l,n-w, 42a,c,f,g,j,k, 43a-m,o-t,y,z 44a,c,f,k,m 45a-c,f,g, 46a,b, d-h, 47a-c,g-m, 48a-h, 49a-c,f-h, 50a,b,d,g-j, 51b-f,h, 52b-h, 53a-h, 54a-g, 55a-f, 56a-f, 57a,d-g, 58a-f, 59a-f, 60a-g, 61a-f, 62a-k, 63a-m, 64a-g, 65a-l, 66a-n, 67a-i,k-n,p, 68a-g, 69a-j, 70c-k, 71a-c, 72a-g,j-l,n-x, 73a-g, 74a-j, 75a-l, 77a-j, 78a,c-h,p-fx, 79a-h, 80a,c,d,h, i,k,m-s, 81b-k,m,n,p, 82a-h, 83h,j,l-o,r-w,x,y,ax,cx,fx,gx, 84a,b,d-k, 85a-l, 86a,c-j, 87a-p,s,w-bx, 88a,b,d,l, 89a-r, 90a-h, 91a-k, 92a-h, 93a-f, 94a-c, 95a-n, 96a-o, 97a-p, 98a-d, 99a-n, 100a-ax, 101a-d, 102a-g, 103d,f, 104a-f, 105a-l, 106a-k, 107a-c,f-h,k,l,n, 108a,b,d-h, 109a-d,g, 110a-h,j-t, 111c-h, 112b-k, 113a-d,i-o,r-t, 114a-d, 115a-d, 116a,c-i,k-o, 117a,c,d,g-dx,gx-ix, 118a-r, 119a-t, 120a-h, 121a-d,g-o, 122a-p, 123a-d, 124a-k, 125a-i, 126a-n, 127a-l, 128a-t, 129a-j, 130a-n,s, 132a,c,l, 133a-f,h,i, 134a,c,f, 136a,c, 137h-j, 138a,c,f, 139c,d,h,i,m, 140d-p, 141ab-ax,dx, 142a-d, 143a,b,c,f,g, 144a-g, 145a-r, 146a-i,k-p,s-z, 147a-g, 148a,b,d-j, 149a-n, 150a-h, 151a-l, 152a-l,n-p, 153a-j	4944,77
3	Ochrona krajobrazowa	1a,b,n, 5a,b,d,f, 5Aa-c, 6j, 7x,z, 8b-g,m, 8Aa,b, 9a, 9Aa,b, 14a, 15g, 16d, 17c,d,i,k,m-o,s,y,z,bx,cx,fx, 17Aa-g, 18i,n, 19d, 20d,l,m-p,s-bx,dx,hx,kx,lx, 20Aa-zx,ay-zy, 20Ba-zx,ay-ky, 20Ca-px, 20Da-h, 21a,m,p, 21Aa-c, 22h, 22Aa-r, 23j,k,w,bx,dx, 23Aa-m, 23Ba-s, 25a, 26a, 30g,n, 31c, 32g, 33a,g, 34k,l, 35f, 40f, 41m,x-z, 41Aa, 42b,d, 43n,w,x,ax, 43Aa, 44b,d,g-i,l,o, 44Aa-h, 49d, 50c,f, 51a,g,i, 52a,i, 61g-k, 62l,m, 67j,o, 68h, 70a,b, 72h,i,m, 78b,h-o, 78Aa, 79i,j, 80b,f,g,j,l, 81a,l,o,r, 83f,i,k,p,z,dx,hx, 83Aa-g, 84c, 85l,m, 86b, 87r, 88f, 89Aa, 99o, 100bx,cx, 103i, 106l, 107d,i,j,m,o-s, 108c,i, 109f, 110i, 112l, 112Aa,b, 113f-h,p, 113Aa-hx, 116b,j, 117b,f,fx, 121f,p-w,x, 128w-z,ax, 130o-r, 131a-c, 131Aa-m, 132b,i,j, 133g, 134b,h, 135Aa-n, 136d, 137d,f,k, 138b,h, 139g,j, 139Aa, 141bx-hx, 143d, 146j,r, 148c,	624,39

	151m-dx, 152m, 154Aa-d, 155Aa, 156Aa, 157Aa-d, 158Aa, 159Aa-g, 160Aa,b, 161Aa-c, 162Aa,b	
Razem		6340,16

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz obwody ochronne podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15.000, według stanu na 1.01.2010 r. Podział na pododdziały oznaczone literą oraz obszary objęte ochroną częściową przyjęto zgodnie z mapą obszarów ochronnych Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15.000, według stanu na 1.01.2010 r. Mapy znajdują się w siedzibie Parku Narodowego Gór Stołowych w miejscowości Kudowa-Zdrój.

**USTALENIE MIEJSC UDOSTĘPNIANYCH W CELACH EDUKACYJNYCH, TURYSTYCZNYCH
I REKREACYJNYCH ORAZ MAKSYMALNEJ LICZBY OSÓB MOGĄCYCH JEDNOCZEŚNIE
PRZEBYWAĆ W TYCH MIEJSCACH**

I. Miejsca udostępniane w celach edukacyjnych

Lp.	Miejsce udostępniane ¹⁾	Maksymalna liczba osób mogących jednocześnie przebywać w danym miejscu
1	Ośrodek edukacyjny w siedzibie dyrekcji Parku, oddział 151t	40 osób
2	Ekocentrum, oddział 151t	50 osób
3	Motylarnia, oddział 151t	10 osób
4	Stanowiska edukacyjne „Geoatrakcje Gór Stołowych”, oddziały - 29a, 106d, 97f, 44 d, 148 c	20 osób/stanowisko
5	Stanowiska edukacyjne na ścieżce edukacyjnej „Płazy”, oddziały 151 t, y, w, z, x, ax, bx, cx	5 osób/stanowisko
6	Miejsce kultu religijnego Krucza Kopa, oddział 145	100 osób

II. Miejsca udostępniane w celach turystycznych i rekreacyjnych

Lp.	Miejsce udostępniane ¹⁾	Maksymalna ilość osób mogących jednocześnie przebywać w danym miejscu
1	Błędne Skały, oddział 116	500 osób
2	Szczeliniec Wielki, oddziały – 41, 41A	500 osób
3	Miejsca postoju pojazdów na terenie Parku: 1) parking w oddziale 148c, Obwód Ochronny Bukowina (Czerwona Skała), 2) parking w oddziale 133g, Obwód Ochronny Bukowina (polana YMCA), 3) parking w oddziale 116j, Obwód Ochronny Bukowina (parking przy Błędnym Skałach), 4) parking w oddziale 121f, Obwód Ochronny Bukowina (teren byłej jednostki wojskowej), 5) parking w oddziale 106I,f 79b, Obwód Ochronny Czerwona Woda (Parking Lisia Przełęcz I i II), 6) parking w oddziale 42g, Obwód Ochronny Szczeliniec – (Parking pod Szczęlińcem), 7) parking w oddziale 50f, Obwód Ochronny Szczeliniec (Kształna Łąka), 8) parking w oddziale 31c, Obwód Ochronny Szczeliniec (Parking Droga nad Urwiskiem), 9) parking w oddziale 35f, Obwód Ochronny Szczeliniec (Wodospady Pośny), 10) parking w oddziale 62l,m, Obwód Ochronny Czerwona Woda (Hutniczy Most)	1600 osób

¹⁾ Podział na oddziały oznaczone liczbą oraz obwody ochronne podano zgodnie z mapą przeglądową Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15 000, według stanu na 1.01.2010 r. Podział na pododdziały oznaczone literą oraz obszary objęte ochroną częściową przyjęto zgodnie z mapą obszarów ochronnych Parku Narodowego Gór Stołowych, w skali 1:15 000, według stanu na 1.01.2010 r. Mapy znajdują się w siedzibie Parku Narodowego Gór Stołowych w miejscowości Kudowa-Zdrój.